

Samen oud worden op Vlieland

Colofon

Het project Samen oud worden op de Waddeneilanden maakt deel uit van de Regio Deal Waddeneilanden. Het is tot stand gekomen in samenwerking tussen de vijf Waddengemeenten, Planbureau Fryslân en de Rijksuniversiteit Groningen. Planbureau Fryslân en de Rijksuniversiteit Groningen hebben zelf de uren voor dit onderzoek bekostigd, maar de onkosten (reiskosten, overnachtingen, print kosten, etc.) zijn betaald vanuit de Regio Deal.

Auteur: Jesse David Marinus

Met dank aan: Albert Jan van de Belt, Annemieke Kruit-Bakker, Bart Bisping, Bert Bloemsma, Bianca Kikstra, Cocky Bisping, Heleen Rommens (VESV), Ina de Zeeuw-Dieters, Jeannette Greidanus, Johan Kuiper, Marieke Vellinga-Beemsterboer, Marja Veerdig-Robijn, Merel Top, Miriam Wolters (Sociaal werk de Kaai), Mirthe Poort, Remmie Hammers-Cupido (VESV), Sanne Dijkstra, Sarah Versteegh en Suzanne Haring.

Inhoudsopgave

Systeemkaart Samen oud worden op Vlieland	9	Negatief	14
1. Wonen	10	Tekort zorgpersoneel	14
Positief	10	Bezoek medisch specialisten	14
Boswijk	10	Overbelasting zorgverleners	15
Kans	10	Ziekenhuis vaste wal	15
Mantelzorgwoningen	10	Gebiedsteam	15
Negatief	10	Ontbreken psychologische zorg	15
Woningmarktkrapte	10	Respijtzorg	15
Tekort woningen zorgpersoneel	11	Toegankelijkheid Wmo	15
Lange wachttijd sociale huur	11	Indicatie-eis	15
Passend aanbod ouderenwoningen	11	Scheiden van echtparen	16
Woningprijzen	11	Risico	16
Te lage grensbedrag huisvestingsverordening	11	Schaalgrootte	16
Bouwbelemmeringen	11	Uitstroom en geen vervanging	16
2. Zorg	12	3. Sociale verbinding	17
Positief	12	Positief	17
Samenwerking zorgpartijen	12	Sociale cohesie	17
Zorginstelling De Ton	12	Vrijwilligers	17
Complexe lokale zorg	13	Activiteiten	17
Mantelzorgers	13	Begrafenissen	18
Toegankelijke zorgverleners	13	Schaarstecultuur	18
Preventie	13	Dorpshuis	18
Eerstelijnsbedden	13	Ondersteunen van mantelzorgers	18
Opleiden van zorgpersoneel	13	Verenigingen	18
Hulpmiddelen	13	Kans	18
Revalidatie	13	Sociale kaart	19
Palliatieve zorg	14	Neutraal	19
Kans	14	Eenzaamheid	19
E-health	14	Negatief	19
Keuzes maken	14	Buitenlandse werknemers	19
Medewerkers delen	14	Risico	19
		Schaamte om hulp te vragen	19
		Pensionado's van de vaste wal	19

4. Leefomgeving	20	6. Beleid & randvoorwaarden	24
Positief	20	Positief	24
Natuur	20	Samenwerking met de gemeente	24
Sporten	20	Samenspraak met inwoners	24
Wmo-taxi	21	Negatief	24
Veilig wonen	21	Armoede	24
Negatief	21	Behouden van jongeren	24
Wandelinfrastructuur	21	Imago gemeente	25
Fietsinfrastructuur	21	Niet passende financiering	25
		Te weinig tijd om samen te werken	25
5. Eigen regie & kwaliteit van leven	22	Routes hulpvragen	25
Positief	22	Risico	25
Passende zorg	22	Personeel vaste wal	25
Kans	22	Toerisme	26
Basisvaardigheden en bewustwording	22		
Neutraal	23		
Autonomie	23		
Negatie	23		
Middelenmisbruik	23		

Introductie

De Waddeneilanden zijn bijzonder. Mensen kennen elkaar, er is veel gemeenschapszin en vrijwillige inzet, en de natuur is altijd dichtbij. Tegelijkertijd zijn er ook zorgen: de bevolking vergrijsst snel, er is een tekort aan zorgmedewerkers en voor specialistische zorg moeten mensen vaak naar de vaste wal.

Veel bewoners willen graag zo lang mogelijk “thuis” blijven wonen. Met “thuis” bedoelen we niet alleen het eigen huis, maar ook het eiland, het dorp, en de bekende mensen om je heen. In dit rapport beschrijven we hoe inwoners, zorgverleners en de gemeente kijken naar samen oud worden op Vlieland. De centrale vraag die we beantwoorden is:

Welke elementen faciliteren en belemmeren het samen oud worden op Vlieland?

Wat hebben we gedaan?

Om deze vraag te beantwoorden, hebben we onderzoek op het eiland uitgevoerd, opgedeeld in twee delen.

1. Gesprekken. We hebben gesprekken gevoerd met medewerkers van de gemeente, met zorgverleners en met oudere inwoners.

- De gesprekken duurden gemiddeld één uur.
- Ze vonden plaats tussen 26 en 28 augustus 2025.
- De gesprekken waren een open dialoog: hoe gaat het op het eiland, waar maken mensen zich zorgen over, en welke kansen zien zij?

Op basis van deze gesprekken hebben de onderzoekers een eerste opzet gemaakt van een systeemkaart: een kaart met factoren (elementen) die invloed hebben op samen oud worden, en de relaties daartussen.

2. Workshop. Op 7 oktober 2025 hebben we een workshop georganiseerd. Alle geïnterviewden waren uitgenodigd.

- De workshop duurde twee uur.
- We spraken met elkaar over wat er goed gaat, wat niet goed gaat en wat nodig is om op Vlieland goed oud te kunnen worden.
- We besteedden extra aandacht aan: wat zijn de belangrijkste elementen en waar liggen mogelijke oplossingen?

In totaal hebben vijf mensen van de gemeente, tien zorgverleners en acht ouderen meegedaan. Dit rapport laat zien welke elementen uit de gesprekken en de workshop naar voren zijn gekomen, hoe ze samenhangen en welke kansen en risico's er zijn.

De systeemkaart en het vervolg van het gesprek

In dit onderzoek gaat het niet om één los probleem, maar om het geheel van factoren die met elkaar samenhangen. Al deze elementen beïnvloeden elkaar. Juist in die brede samenhang ligt de kracht: zo wordt zichtbaar wat er op het eiland gebeurt. De systeemkaart die uit het onderzoek is gekomen, geeft geen volledig beeld van alle meningen op

Vlieland. Het is vooral een kapstok: een basis waarop ontwikkelingen zichtbaar worden en waar iedereen zijn of haar eigen perspectief aan kan ophangen. De uitkomsten horen bij de periode: juli-oktober 2025. Daarom is het belangrijk om het gesprek over ouder worden op Vlieland regelmatig te blijven voeren. Door de kaart samen aan te vullen en bij te werken, kunnen oplossingen worden gevolgd en geëvalueerd en kunnen nieuwe ideeën ontstaan.

Het overkoepelend rapport

Naast dit eilandrapport is er ook een overkoepelend rapport opgesteld die de resultaten van alle vijf Waddeneilanden samenvoegt. In dat rapport:

- staan cijfers over demografie, zorg en het sociaal domein;
- staat de methodologische verantwoording van het onderzoek.

Dit overkoepelende rapport en de verantwoording zijn te vinden op de website van Planbureau Fryslân.

Leeswijzer

Het document begint met een omschrijving van wat “goede zorg en ondersteuning voor ouderen op Vlieland” betekent volgens de deelnemers.

Daarna volgt de systeemkaart. Deze kaart laat de verbanden zien tussen de elementen. Deze kaart is tijdens de workshop besproken en verder aangevuld. De elementen die in het midden staan zijn extra belangrijk.

Daarna volgt een uitgebreide beschrijving van alle elementen in dit document. Deze zijn ingedeeld in zes hoofdthema's: Wonen, Zorg, Sociale verbinding, Leefomgeving, Eigen regie & kwaliteit van leven, en Beleid en randzaken. Aan het begin van elk hoofdthema staat een korte beschrijving en ter inspiratie diverse oplossingsrichtingen die uit de gesprekken en workshop naar voren kwamen.

Elk element krijgt een label dat aangeeft hoe het nu werkt in relatie tot samen oud worden:

- Positief: zaken die nu positief bijdragen aan samen oud worden.
- Kans: zaken die een kans bieden om het beter te maken.
- Neutraal: zaken die niet duidelijk positief of negatief zijn, maar wel een rol spelen.
- Risico: zaken die een bedreiging vormen voor goed oud worden.
- Negatief: zaken die nu juist negatief uitwerken.

Er zitten elementen tussen die zowel positief als een risico zijn of negatief en een kans. In de toebedeling van het label is gekozen om de vaakst benoemde label te gebruiken.

Achter sommige elementen staan een *, dit betekent of het van extra belang is. Dit is bepaald door de deelnemers van de workshop.

Onderaan de beschrijving van elk element staat wie het tijdens de interviews heeft genoemd (bijvoorbeeld gemeente, zorgverleners of ouderen). Deze zijn vervolgens wel bevestigd door alle deelnemers in de workshop.

Wat verstaan we onder goede zorg en ondersteuning voor ouderen op Vlieland?

In alle gesprekken en in de workshop hebben we de deelnemers gevraagd wat voor hen “goede” zorg en ondersteuning voor ouderen betekent. Bij oudere inwoners vroegen we ook wat zij belangrijk vinden in de laatste levensfase. Dat ging niet alleen over zorg, maar ook over wonen, de omgeving, veiligheid, vertrouwen en samenleven op het eiland.

De onderzoekers hebben alle antwoorden verzameld, teruggelezen en samengevat. Op basis daarvan is één gezamenlijke omschrijving gemaakt. Deze omschrijving is dus gebaseerd op de woorden en ervaringen van de deelnemers zelf.

Deze beschrijving gebruiken we als uitgangspunt in dit rapport. Het helpt om de verschillende elementen in de systeemkaart beter te begrijpen: een element draagt bij aan goed oud worden, of belemmert deze, gemeten aan de hand van normatief kader hiernaast:

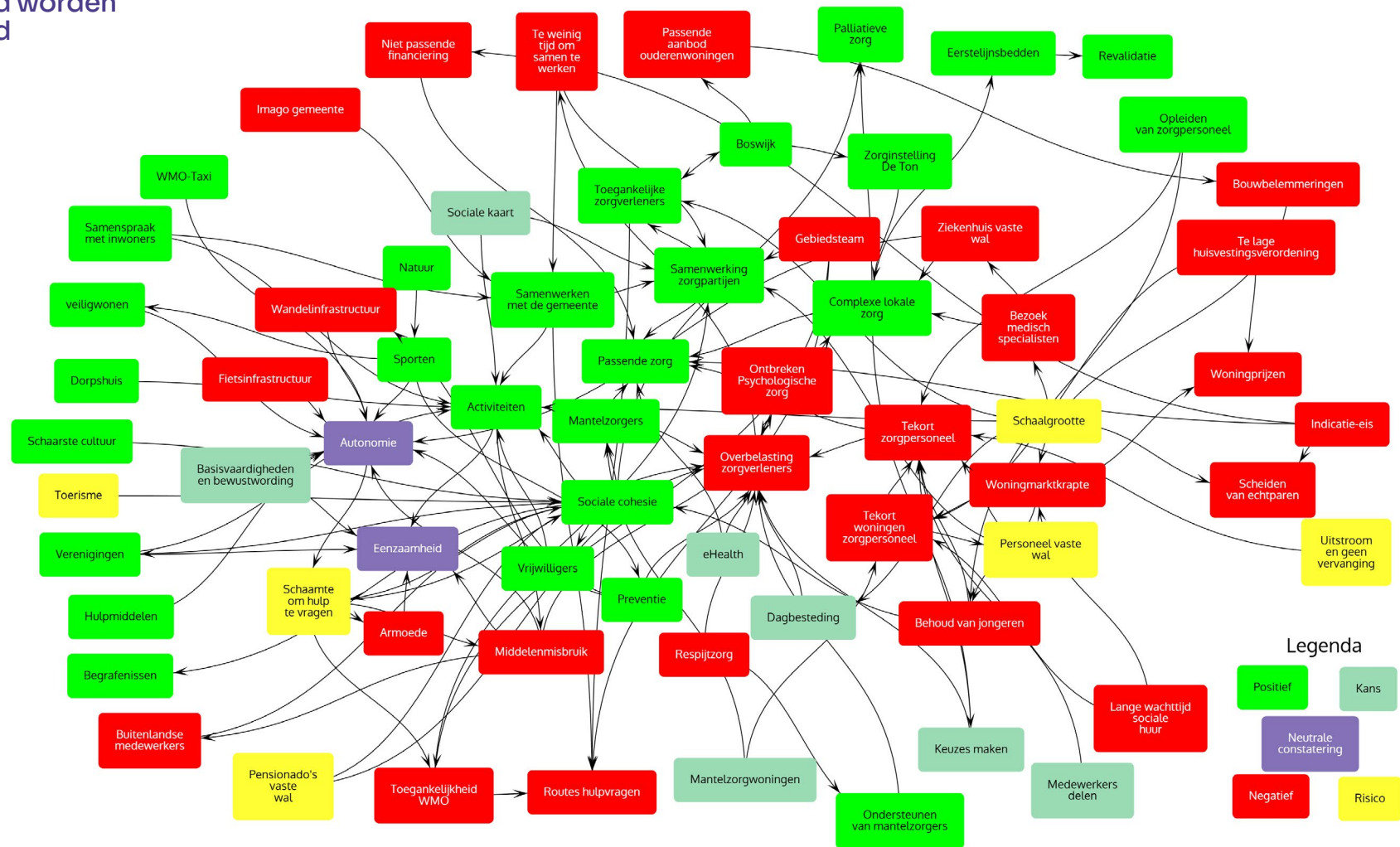
Goede ouderenzorg op Vlieland is zorg die mensen zo lang mogelijk in staat stelt zelfstandig in hun vertrouwde omgeving te blijven wonen, met passende woning(aanpassing)en – waar nodig –ondersteuning.

De zorg en ondersteuning moet aansluiten bij de wensen en waarden van bewoners: mensen in hun waarde laten, maatwerk leveren en de regie zoveel mogelijk bij de persoon zelf laten.

Belangrijk is ook dat ouderen zich gehoord en gezien voelen, dat zorgverleners bereikbaar en toegankelijk zijn, en dat de korte lijnen op het eiland benut worden.

Uiteindelijk draait het om een combinatie van zelfstandigheid, nabijheid van zorg en een hechte gemeenschap waarin niemand onzichtbaar oud hoeft te worden.

Samen oud worden op Vlieland

1. Wonen

Wonen op Vlieland biedt zowel kansen als grote zorgen. Met de ontwikkeling van zorgbuurt Boswijk is een belangrijke stap gezet: ouderen kunnen daar zowel zelfstandig als met zorg wonen. Tegelijkertijd staat de woningmarkt sterk onder druk. Er is schaarste, de prijzen zijn hoog en de wachttijden voor sociale huur zijn lang. Dat maakt het moeilijk voor jongeren, starters én zorgpersoneel om een huis te vinden. Ook het aanbod aan kleine, gelijkvloerse woningen voor ouderen is beperkt, en nieuw bouwen is lastig door natuurregels en hoge kosten.

Uit de workshop zijn verschillende oplossingsrichtingen gekomen om het wonen op Vlieland te versterken.

1. Boswijk nog sterker te benutten als plek voor levensloopbestendig wonen, zorg én ontmoeting.
2. Kansen in mantelzorgwoningen en woningsplitsing, waar dat binnen de ruimte en regels past.
3. Meer kleine, gelijkvloerse woningen verspreid over het dorp, en aan het reserveren of aankopen van woningen voor zorgpersoneel.
4. De huisvestingsverordening beter aan laten sluiten bij de huidige markt, bijvoorbeeld door het grensbedrag voor vrije verkoop te herzien.
5. Creatief bouwen binnen het bestaande dorp, ook al is dat duurder, zodat er toch extra woningen voor ouderen, jongeren en medewerkers kunnen ontstaan.

Positief Boswijk*

De Boswijk is de nieuwste woonwijk van Vlieland, opgezet om eilanders de mogelijkheid te bieden levenslang op het eiland te blijven wonen. De wijk combineert reguliere seniorenwoningen met

intramurale plekken en voorzieningen, waardoor zowel lichte zorg als een volledig pakket thuis kan worden geleverd. De Boswijk is door de gemeente zelf ontwikkeld, daarmee draagt de gemeente zelf de verantwoordelijkheid. Toewijzing gaat niet strikt via een wachtlijst, maar op basis van urgentie en zorgbehoefte. Boswijk biedt (met De Ton en het Vliestroom) een locatie waar activiteiten plaatsvinden.

Wie: Gemeente, zorgverleners en ouderen

Kans Mantelzorgwoningen

Het realiseren van mantelzorgwoningen op Vlieland blijkt lastig door de beperkte ruimte en kleine tuinen. Ideeën zoals een stacaravan of een huisje in de tuin is beperkt toepasbaar. Dit terwijl mantelzorgwoningen de mogelijkheid biedt voor (jongere) mantelzorgers om goed zich op het eiland te vestigen. Andere ideeën zoals woningsplitsen bieden mogelijk wel kansen.

Wie: zorgverleners

Negatief Woningmarktkrapte*

De woningmarkt heeft structurele schaarste. Het woningaanbod is klein en er zijn lange wachtlijsten voor sociale huurwoningen en koopwoningen zijn vaak onbetaalbaar. Dit maakt het moeilijk voor jongeren en starters om een eigen plek te vinden, waardoor zij vaak langer thuis blijven wonen. Ook andere groepen, zoals zorgpersoneel, ervaren hierdoor huisvestingsproblemen. De situatie wordt door bewoners als “hopeloos” omschreven en zorgt voor druk op zowel de doorstroming als het behoud van een leefbare gemeenschap op het eiland. Wonen moet daarom in de breedte worden aangepakt, dus ook voor jongeren en zorgpersoneel.

Wie: Zorgverleners en Ouderen

Tekort woningen zorgpersoneel*

Het structurele tekort aan geschikte woningen vormt een groot knelpunt voor het aantrekken en behouden van zorgpersoneel. Zorgaanbieders proberen oplossingen te vinden, zoals het beschikbaar stellen van tijdelijke appartementen of het aankopen van huizen voor personeel. Toch blijft de druk hoog: er zijn te weinig (sociale huur) woningen. Voor zorgverleners van de wal die enkele dagen op het eiland werken, is tijdelijke huisvesting vaak lastig te regelen en kostbaar. Tegelijkertijd willen medewerkers niet volledig afhankelijk zijn van hun werkgever voor woonruimte, omdat dit hun vrijheid beperkt. Door de recente aankoop van woningen specifiek voor zorgpersoneel (door Kwadrant) is dit tekort nu iets minder nijpend.

Wie: Gemeente, zorgverleners en ouderen

Lange wachttijd sociale huur

De druk op sociale huurwoningen is enorm. De wachttijd bedraagt gemiddeld zes tot acht jaar, waarbij alleenstaanden het vaakst het langst moeten wachten. Al is vanwege het kleine aantal huurwoningen op Vlieland deze wachttijd nogal aan verandering onderhevig. In het algemeen, maakt het voor nieuwe bewoners (waaronder zorgpersoneel) moeilijk om zich te vestigen, wat de leefbaarheid en de zorgvoorzieningen onder druk zet.

Wie: Gemeente en zorgverleners

Passend aanbod ouderenwoningen

Oudere bewoners ervaren dat het woningaanbod onvoldoende aansluit bij hun wensen en mogelijkheden. Er is een behoefte aan kleinere, gelijkvloerse woningen verspreid over het dorp, maar het huidige aanbod beperkt zich vooral tot complexen als de Boswijk, die niet voor iedereen aantrekkelijk zijn. Alternatieven, zoals kleinere koopwoningen, zijn schaars.

Wie: zorgverleners en ouderen

Woningprijzen

Het kopen van een huis op het eiland is voor veel inwoners onbetaalbaar geworden. Huizenprijzen worden ervaren als hoog, waardoor vooral jongeren en starters moeilijk kans maken op de koopmarkt. De hoge woningprijzen versterken de druk op de woningmarkt en vergroten de ongelijkheid tussen mensen die al woningeigenaar zijn en nieuwe instromers.

Wie: Gemeente en zorgverleners

Te lage grensbedrag huisvestingsverordening

De huisvestingsverordening op Vlieland stelt duidelijke grenzen aan de verkoop en verhuur van woningen. Boven een bepaalde prijs valt een woning onder de vrije verkoop, maar dit grensbedrag wordt ervaren als relatief laag. Dit leidt tot een blijvende frictie tussen het beschermen van de lokale woningmarkt voor eilanders en het faciliteren van meer doorstroming en beschikbaarheid.

Wie: Gemeente

Bouwbelemmeringen

De bouwmogelijkheden op Vlieland zijn sterk beperkt. Hoewel de afgelopen jaren met projecten als Boswijk en de Zeester nieuwe woningen zijn gerealiseerd blijft de druk op de woningmarkt betaan. Dit wordt mede veroorzaakt door een toename van eenpersoonshuishoudens en de beperkte uitbreidingsruimte. Omdat vrijwel het hele eiland Natura 2000-gebied is, kan alleen binnen het bestaande dorp worden bijgebouwd. Dit zogenoemde “postzegelwerk” is kostbaar: bouwen op het eiland is 25 tot 30 procent duurder dan aan de wal. Bovendien zorgen procedures rondom bestemmingsplannen en natuurbescherming voor lange doorlooptijden.

Wie: Gemeente en zorgverleners

2. Zorg

De zorg op Vlieland steunt op korte lijnen en een hechte samenwerking. Huisartsen, thuiszorg, De Ton, Boswijk en andere partijen kennen elkaar goed en stemmen veel af. Daardoor kunnen veel inwoners, ook met een hogere zorgvraag, op het eiland blijven wonen. Tegelijk is de zorg kwetsbaar. Er is een tekort aan personeel, functies zijn moeilijk in te vullen en de druk op de bestaande teams is groot. Voor specialistische zorg moeten mensen vaak naar de wal. Psychologische hulp en respijtzorg zijn beperkt aanwezig. Ook verloopt de samenwerking met het gebiedsteam niet altijd soepel en wordt de toegang tot Wmo-voorzieningen ervaren als “ingewikkeld”.

Uit de workshop zijn verschillende oplossingsrichtingen gekomen om de zorg op Vlieland te versterken.

1. De bestaande samenwerking verder uitbouwen, met vaste ketenoverleggen en gezamenlijke casusbesprekingen, waar ook welzijn en gemeente bij aansluiten.
2. Mensen op het eiland zelf opleiden voor zorgfuncties, zodat eilanders kunnen instromen en “leren op de werkplek”.
3. Medewerkers flexibel inzetten en uren combineren, bijvoorbeeld tussen intramurale zorg, thuiszorg en huishoudelijke ondersteuning.
4. Meer gebruikmaken van digitale zorg, zoals beeldbellen met specialisten op de wal, als aanvulling op persoonlijk contact.
5. Meer specialistische zorg naar het eiland halen, of via vaste spreekuren en digitale consulten beschikbaar maken.
6. Betere afspraken maken met ziekenhuizen over boottijden, planning van afspraken en de mogelijkheid om eventueel te overnachten.
7. De samenwerking en zichtbaarheid van het gebiedsteam en de Wmo vergroten, met een duidelijk aanspreekpunt op het eiland.

8. Psychologische en GGZ-zorg structureler organiseren, bijvoorbeeld met periodieke aanwezigheid op het eiland, zodat de last niet alleen bij huisarts en thuiszorg ligt.
9. Respijtzorg beter en breder regelen, niet alleen via eerstelijnsbedden met medische indicatie, maar ook als vorm van tijdelijk ontlasten van mantelzorgers.
10. Met (nieuwe) inwoners vroegtijdig in gesprek gaan over wat op Vlieland wel en niet kan bieden aan zorg, zodat verwachtingen helder zijn en mensen tijdig keuzes kunnen maken.

Positief

Samenwerking zorgpartijen*

De samenwerking tussen zorgpartijen wordt gekenmerkt door korte lijnen en persoonlijke contacten. Professionals kennen elkaar goed, wat snelle afstemming en laagdrempelig overleg mogelijk maakt. Partijen komen regelmatig bijeen om casussen te bespreken en signalen op te pakken. Deze nauwe samenwerking zorgt ervoor dat problemen vaak vroeg worden herkend. De kanttekening die wordt gegeven is dat de communicatie met welzijnsmedewerkers of externe partijen niet altijd even goed is georganiseerd, waardoor verantwoordelijkheden soms onduidelijk zijn. Maar iedereen waardeert de betrokkenheid en de nabijheid binnen de kleine gemeenschap.

Wie: Gemeente, zorgverleners en ouderen

Zorginstelling De Ton*

Op Vlieland is er de intramurale zorgvoorziening De Ton (24-uurszorg) en alternatieve woonmogelijkheden in Boswijk. Dit maakt het mogelijk om ouderen en zorgbehoevenden op het eiland te houden, dicht bij familie en kennissen. De zorg kent een integrale aanpak, het is ontschot. Dit betekent dat de diverse financieringen van zorg hier

door elkaar heen lopen, waardoor er kan worden behandeld vanuit de zorgvraag, niet wat vanuit één domein kan.

Wie: Gemeente, Zorgverleners en ouderen

Complexe lokale zorg*

Naast reguliere zorg zijn er mogelijkheden voor complexere handelingen, zoals röntgenfoto's, echo's en hartfilmpje. Dit voorkomt dat bewoners bij gerelateerde klachten direct naar de wal moeten. De verpleeghuiszorg is ook uitgebreid van lichte ondersteuning tot meer complexe intramurale zorg. De aanwezigheid van deze faciliteiten wordt gezien als een belangrijke meerwaarde om op het eiland oud te kunnen worden.

Wie: Gemeente, zorgverleners en ouderen

Mantelzorgers*

Op Vlieland wordt mantelzorg als vanzelfsprekend ervaren, partners en burens zien hun hulp als iets wat erbij hoort. Hierdoor wordt het niet altijd door inwoners als mantelzorg herkend of benoemd. Dit kan variëren van boodschappen doen en vervoer naar het ziekenhuis tot intensievere ondersteuning. Maar de verwachting is dat partners en familieleden straks zwaarder zullen worden belast met mantelzorg.

Wie: Zorgverleners en ouderen

Toegankelijke zorgverleners*

Bewoners ervaren de zorgverleners als goed bereikbaar en persoonlijk betrokken. Huisartsen, wijkverpleegkundigen en thuiszorgmedewerkers zijn zichtbaar in de gemeenschap, waardoor contact laagdrempelig is. Deze kleinschaligheid en nabijheid zorgen voor vertrouwen en snelle hulp, ook bij onverwachte of urgente situaties.

Wie: Gemeente, zorgverleners en ouderen

Preventie*

Preventie wordt breed ingezet, met nadruk op het behouden van zelfstandigheid en vitaliteit. Zorgverleners stimuleren ouderen om zo lang mogelijk actief te blijven en hulpmiddelen pas in te zetten wanneer het echt nodig is. Valpreventie en gymnastiekprogramma's zijn goed georganiseerd

en onderscheiden zich door hun structurele aanpak. Dit zorgt ervoor dat ouderen in beeld blijven en langdurig ondersteund worden in hun motoriek en conditie. Naast fysieke winst biedt preventie ook sociale meerwaarde.

Wie: Gemeente, zorgverleners en ouderen

Eerstelijnsbedden

Er zijn twee eerstelijnsbedden beschikbaar, bedoeld voor kortdurende opvang en herstel. Deze bedden worden ingezet voor eilanders die na een ziekenhuisopname nog moeten aansterken of tijdelijk niet zelfstandig thuis kunnen wonen. Ze bieden daarmee mogelijkheden voor revalidatie en het ontlasten van mantelzorgers die (tijdelijk) overbelast raken.

Wie: Gemeente, zorgverleners en ouderen

Opleiden van zorgpersoneel

Het opleiden van zorgpersoneel op Vlieland gebeurt deels lokaal en deels in samenwerking met partners op de wal en op Terschelling. Ook mensen zonder medische achtergrond kunnen instromen en tijdens hun werk een opleiding volgen. Dit leidt tot waardevolle kansen voor eilandbewoners. Maar het blijft een uitdaging om structureel voldoende en goed opgeleid personeel te behouden.

Wie: zorgverleners

Hulpmiddelen

Het verstrekken van hulpmiddelen zoals bedden, rolstoelen, rollators en scootmobielen geregeld via Medipoint en de Wmo-consulent. In de praktijk verloopt dit goed: aanvragen worden gedaan en middelen worden op het eiland geleverd. In het verleden waren er op het eiland zelf uitleenvoorraden aanwezig, maar die zijn verdwenen. Tegenwoordig worden alle nodige middelen apart besteld. Voor spoedsituaties kan dat lastig zijn, maar over het algemeen functioneert het systeem naar behoren.

Wie: zorgverleners

Revalidatie

Op Vlieland zijn twee eerstelijnsverblijfbedden beschikbaar die vooral worden ingezet voor revalidatie na ziekenhuisopname. Complexere

revalidatietrajecten, zoals intensieve behandeling na een CVA, vinden doorgaans plaats aan de wal. Op het eiland ligt de nadruk meer op herstel en onderhoud: het opbouwen van kracht, coördinatie en voorkomen van terugval of achteruitgang.

Wie: gemeente, zorgverleners en ouderen

Palliatieve zorg

Palliatieve zorg wordt als zorgvuldig en menselijk ervaren, met aandacht voor comfort en ondersteuning in de laatste levensfase. Er bestaat een klein, informeel netwerk van vrijwilligers en betrokkenen die kunnen waken of praktische hulp kunnen bieden wanneer partners of familie dit zelf niet meer volhouden. Dit vangnet wordt als zeer waardevol gezien, al is het gebruik ervan de laatste jaren beperkt geweest en is de bekendheid onder bewoners niet groot.

Wie: ouderen

Kans

E-health*

Het gebruik van technologie in de zorg is beperkt. Terwijl digitale toepassingen of geautomatiseerde systemen, zoals zelfbediening bij apotheken, wachttijden kunnen verkorten en praktische verlichting kunnen bieden. Een vaak genoemd voorbeeld is het gebruik van beeldbellen met medisch specialisten op de vaste wal. Maar technologie moet niet ten koste gaan van persoonlijke aanwezigheid van zorgverleners.

Wie: Zorgverleners

Keuzes maken

Op Vlieland is wonen en oud worden onlosmakelijk verbonden met het maken van keuzes. Bewoners hebben minder mogelijkheden dan op de vaste wal en moeten zich realiseren dat sommige voorzieningen en vormen van zorg er niet zijn. Het leven op een eiland vraagt dus om keuzes te maken in het voorbereiden op oud worden. Hierbij kunnen (nieuwe) inwoners actief worden geholpen met een proactief gesprek. Maar keuzes maken heeft ook betrekking op de zorgverlening, want welke zorg kan wel en niet worden geleverd op Vlieland.

Wie: Gemeente en zorgverleners

Medewerkers delen

Op Vlieland kan het uitwisselen van zorgmedewerkers aantrekkelijk zijn om hen voldoende werkuren te bieden. Bijvoorbeeld tussen intramurale en extramurale zorg, of tussen zorg en huishoudelijke ondersteuning. Dit geeft organisaties ook de mogelijkheid om personeel flexibeler in te zetten, zeker gezien de beperkte omvang van het eiland.

Wie: Zorgverleners

Negatief

Tekort zorgpersoneel*

Er is structureel een tekort aan zorgpersoneel, wat versterkt wordt door ziekte, vacatures en de beperkte beschikbaarheid van gekwalificeerde krachten. Zo is het vinden van verzorgenden IG en huishoudelijke hulpen moeilijk. Hierdoor draaien teams soms op minimale bezetting. Dit probleem is niet uniek voor het eiland, maar wordt door de kleinschaligheid en beperkte wervingsmogelijkheden extra voelbaar.

Wie: Gemeente, zorgverleners en ouderen

Bezoek medisch specialisten*

De bezoeken van medisch specialisten zijn laag in frequentie. Waar vroeger meerdere specialisten langs-kwamen, komt nu alleen nog de cardioloog en geriater een paar keer per jaar. Voor sommige controles, zoals pacemakers of diabetesfoto's, zijn korte lijnen met de huisarts en incidentele bezoeken van specialisten waardevol, maar voor veel andere zorg moeten inwoners alsnog naar de wal reizen. Dat kost ouderen vaak veel energie en dat vormt een drempel. Er is behoefte aan meer bezoeken of consultaties op afstand van specialistische zorg op het eiland, zoals ouderengeneeskunde, optiek en bekentherapie, om onnodige en zware boottochten te voorkomen.

Wie: zorgverleners en ouderen

Overbelasting zorgverleners*

Zowel mantelzorgers als professionele zorgverleners ervaren op Vlieland risico's op overbelasting. Mantelzorgers dragen vaak een groot aandeel in de zorg, en dat kan zwaar drukken op hun dagelijks leven. Zorgverleners werken lange uren, combineren meerdere functies en ervaren een gebrek aan back-up.

Wie: zorgverleners

Ziekenhuis vaste wal*

Voor specialistische zorg zijn eilandbewoners sterk afhankelijk van ziekenhuizen op de vaste wal, zoals Leeuwarden of Harlingen. Dit brengt praktische beperkingen met zich mee: reizen vraagt planning, vaak met de vroege boot, waardoor ziekenhuisbezoeken al snel een hele dag in beslag nemen. Voor ouderen is dit bijzonder zwaar. Daarnaast wordt in de planning van afspraken in Leeuwarden steeds minder rekening gehouden met de boottijden, wat leidt tot extra belasting. Er ontbreken goede oplossingen voor overnachting of begeleiding van een partner op de wal, wat dit tot een blijvend lastig punt maakt.

Wie: Gemeente, zorgverleners en ouderen

Gebiedsteam*

De samenwerking met het gebiedsteam loopt niet altijd soepel. Omdat medewerkers van het gebiedsteam maar beperkt aanwezig zijn op het eiland is er een gebrek aan een vast aanspreekpunt. Dit maakt het aanvragen van ondersteuning soms onduidelijk. Professionals signaleren dat de samenwerking met deze belangrijke partner tekort schiet. De samenwerking met het gebiedsteam verloopt volgens de deelnemers hierdoor niet optimaal. Men merkt op dat het gebiedsteam en de toegang tot ondersteuning "nog wel te wensen overlaten".

Wie: Gemeente en zorgverleners

Ontbreken psychologische zorg*

Er ontbreekt structurele psychologische en psychiatrische zorg. Er is geen psycholoog of GGZ-professional die het eiland bezoekt. Hierdoor komen verantwoordelijkheden bij de andere zorgverleners

terecht, die niet altijd de juiste skills hebben. Dit leidt ertoe dat mensen met psychische klachten of verslavingen vaak naar de wal moeten, wat drempels en vertraging veroorzaakt in het zoeken van hulp.

Wie: Gemeente en zorgverlener

Respijtzorg*

Formele respijtzorgvoorzieningen ontbreken, waardoor vaak gezocht moet worden naar creatieve of incidentele oplossingen. Soms wordt gebruikgemaakt van eerstelijnsverblijfbedden als tijdelijke opvang, maar dit gebeurt alleen bij een duidelijke medische indicatie en niet specifiek als mantelzorgondersteuning. Informele vormen van steun, zoals samen eten of hulp vanuit de gemeenschap, zijn aanwezig, maar vragen dat mantelzorgers zelf expliciet aangeven dat zij het niet meer redden. Hierdoor kan overbelasting onnodig lang sluimeren.

Wie: Gemeente en zorgverleners

Toegankelijkheid Wmo

De toegang tot Wmo-voorzieningen wordt ervaren als ingewikkeld. Aanvragen verlopen soms moeizaam, waardoor de ondersteuning niet tijdig beschikbaar is. Ook de capaciteit van maatschappelijke werkers is beperkt: bij volle agenda's moeten mensen weken wachten, terwijl hun hulpvraag vaak acuut en kortdurend is. Daarnaast is de zichtbaarheid van de Wmo-professional beperkt; sommigen geven aan hem nauwelijks te zien of niet goed te weten waar ze terecht kunnen.

Wie: Gemeente en ouderen

Indicatie-eis

Zorgverleners lopen aan tegen beperkingen rondom de indicatiestelling voor zorgzwaartepakketten. Er zijn mensen die in feite een hogere zorgindicatie nodig hebben, maar deze niet krijgen. Dit komt mede doordat bewoners niet van het eiland af willen, terwijl sommige indicaties vaak elders pas worden toegekend. Hierdoor ontstaat een spanningsveld tussen de zorgbehoefte van bewoners en de formele criteria van de indicatie.

Wie: zorgverlener

Scheiden van echtparen

Wanneer één van de partners op Vlieland intensieve zorg nodig heeft die niet op het eiland beschikbaar is, kan dit leiden tot het gedwongen scheiden van echtparen. Dit wordt als bijzonder ingrijpend en pijnlijk ervaren. Met eenzaamheid en verdriet tot gevolg. Soms overlijdt de achterblijvende partner zonder nog bij de ander te zijn geweest.

Wie: Ouderen

Risico

Schaalgrootte*

De kleinschaligheid van Vlieland beïnvloedt vrijwel alle zorg- en welzijnsvoorzieningen. Veranderingen in de vraag of het wegvallen van één professional hebben direct merkbare gevolgen, waardoor continuïteit kwetsbaar is. Activiteiten en programma's, zoals valpreventie of sportgroepen,

kampen met beperkte aanwas. Dit maakt het moeilijk om aanbod breed of duurzaam te organiseren.

Schaalgrootte vraagt daardoor voortdurend om creatieve oplossingen, diplomatie en het benutten van elkaars kwaliteiten binnen de beperkte mogelijkheden.

Wie: zorgverleners

Uitstroom en geen vervanging

De continuïteit van de zorg is kwetsbaar door uitstroom van personeel, ziekteverzuim en het gebrek aan structurele vervanging. Medewerkers die vertrekken door studie, werkdruk of pensionering laten moeilijk op te vullen gaten achter. Het wegvallen van ervaren krachten zonder tijdige vervanging bedreigt de stabiliteit en beschikbaarheid van zorg op het eiland.

Wie: zorgverleners en ouderen

3. Sociale verbinding

Het sociale leven op Vlieland is voor veel mensen een belangrijke kracht. Er zijn verenigingen, activiteiten, een dorpshuis en veel vrijwilligers. Mensen kennen elkaar en houden vaak een oogje in het zeil. Tegelijk voelen niet alle inwoners zich vanzelfsprekend onderdeel van deze gemeenschap. Sommige mensen hebben moeite om hulp te vragen of zich ergens bij aan te sluiten. Nieuwe groepen bewoners, zoals buitenlandse werknemers en gepensioneerden van de wal, vinden niet altijd makkelijk hun plek in het dorp. Verenigingen hebben bovendien moeite om voldoende vrijwilligers en bestuursleden te vinden.

Uit de workshop zijn verschillende oplossingsrichtingen gekomen om de sociale verbinding te versterken.

1. Laagdrempelige inlooplekken creëren, waar mensen zonder afspraak binnen kunnen lopen voor koffie, een praatje en contact.
2. Dagbesteding opnieuw vormgeven als open inloopvoorziening, die zowel eenzaamheid vermindert als mantelzorgers ontlast.
3. Een duidelijke sociale kaart maken, waarin staat welke activiteiten, vormen van hulp en voorzieningen er zijn en hoe je daar terecht komt.
4. Een jaarlijkse welkomstbijeenkomst organiseren voor nieuwe bewoners, waar verenigingen en organisaties zich presenteren en vrijwilligers kunnen worden geworven.
5. Vrijwilligers en mantelzorgers beter ondersteunen, bijvoorbeeld met een luisterend oor, uitwisseling met andere mantelzorgers en blijvende waardering.
6. Buitenlandse werknemers helpen integreren, onder meer door ruimte te maken voor taal- en kennismakingsactiviteiten en door hen te koppelen aan zorg, huisarts en verenigingen.
7. Voor gepensioneerden van de wal een soort “introductie in het eilandleven” aanbieden, waarin wordt uitgelegd hoe de gemeenschap werkt en hoe men kan bijdragen.

Positief

Sociale cohesie*

Op Vlieland is de sociale cohesie sterk voelbaar: mensen kennen elkaar, letten op elkaar en staan klaar om te helpen. Activiteiten en verenigingen versterken dit gevoel van gemeenschap en dragen bij aan een gedeelde identiteit. De nabijheid maken het eenvoudig om betrokken te zijn en elkaar te ondersteunen. Tegelijkertijd heeft deze verbondenheid ook keerzijden. Het kan leiden tot sociale controle, uitsluiting van mensen die minder aansluiting vinden bij bestaande groepjes, of het in stand houden van gewoontes zoals middelengebruik. Toch overheerst het gevoel dat sociale cohesie een grote kracht is, die bijdraagt aan het samen ouder worden op het eiland.

Wie: Gemeente, zorgverleners en ouderen

Vrijwilligers*

Vrijwilligerswerk speelt een cruciale rol en wordt breed gedragen binnen de gemeenschap. Er is een grote groep vrijwilligers, vaak bestaande uit zestigplussers en gepensioneerden, die actief zijn in besturen, verenigingen, fanfares en sportclubs. Vrijwilligheid wordt gezien als een vanzelfsprekend onderdeel van het dorpsleven en draagt bij aan de sociale cohesie. Tegelijkertijd is de beschikbaarheid van vrijwilligers beperkt, omdat veel mensen al meerdere ‘petten’ dragen en hun tijd versnipperd raakt. Hierdoor zijn vrijwilligers ook een risico.

Wie: Zorgverleners en ouderen

Activiteiten*

Er is een breed aanbod aan activiteiten voor ouderen, variërend van handwerkclubs en koffieuurtjes tot zwemmen, gymnastiek en valpreventie. Veel van deze activiteiten vinden plaats in het dorpshuis. De seniorenvereniging en buurtsportcoaches spelen een belangrijke rol. Er is sprake van een actief verenigingsleven, al hebben sommige verenigingen moeite om voldoende leden

te behouden. Ouderen ervaren het aanbod als toegankelijk en divers. Voor wie wil, is er dus genoeg te doen, al kiezen sommigen er bewust voor om zich minder actief op te stellen.

Er is wel een gemis aan een spontane inloop, zoals zomaar binnenlopen voor een kopje koffie.

Wie: Zorgverleners en ouderen

Begrafenissen

Een begrafenis is een indrukwekkende en sterk gemeenschapsgebonden gebeurtenis. Het hele dorp leeft mee: terrassen en winkels sluiten, gordijnen worden dichtgetrokken en de overledene wordt begeleid door de dorpsstraat naar de kerk en de begraafplaats. Hoewel religie een beperkte rol speelt, fungeert de kerk als een soort dorpshuis en is er ruimte voor persoonlijke invulling. Alles wordt gedragen door vrijwilligers, waardoor begrafenis een sterk collectief karakter hebben en laten zien hoe de gemeenschap samenkomt in rouw.

Wie: Zorgverleners en ouderen

Schaarstecultuur

De beperkte middelen en afgelegen ligging hebben geleid tot een cultuur waarin bewoners sterk op elkaar aangewezen zijn en veel zelf organiseren. Historisch gezien was de afhankelijkheid van elkaar nog groter, toen reizen naar de wal beperkter was. Deze ervaring werkt door in hedendaagse gewoonten en gemeenschapsstructuren. Dit zelforganiserend vermogen is niet alleen praktisch noodzakelijk, maar ook een gedeelde norm die het samenleven op het eiland bepaalt.

Wie: gemeente en zorgverleners

Dorpshuis

Het dorpshuis De Vliestroom vervult een centrale rol in het sociale en zorglandschap van Vlieland. Het fungeert als multifunctioneel wijkgebouw waar uiteenlopende voorzieningen samenkomen en activiteiten worden georganiseerd. Daarnaast biedt de buurtkamer ruimte voor kleinere groepen bewoners om elkaar te ontmoeten. Deelnemers

benadrukken dat het dorpshuis wel veel activiteiten biedt, maar dat de toegankelijkheid (vrije inloop) kan worden verbeterd.

Wie: gemeente, zorgverleners en ouderen

Ondersteunen van mantelzorgers

Mantelzorgers worden steeds belangrijker en talrijker, maar hun inzet vraagt om gerichte ondersteuning en erkenning. Er bestaan regelingen zoals een jaarlijkse mantelzorgwaardering, maar het bieden van een luisterend oor en het creëren van mogelijkheden om zorgen te delen, wordt als minstens zo waardevol gezien.

Wie: gemeente en zorgverleners

Verenigingen

Het verenigingsleven kent een lange traditie van sterke sociale betrokkenheid en zelforganisatie. Zo is er een actieve seniorenvereniging waar men al vanaf vijftig jaar lid van kan worden. Deze vereniging is goed bezocht en vormt een belangrijke ontmoetingsplek. Tegelijkertijd hebben verenigingen moeite om voldoende leden te werven en actief te blijven. Een idee dat werd genoemd is het organiseren van een jaarlijks welkomstbijeenkomst voor (nieuwe) bewoners met alle verenigingen. Dit heeft ooit al bestaan op het eiland, maar is gestopt.

Wie: gemeente en ouderen

Kans

Dagbesteding*

Dagbesteding voor ouderen op Vlieland is er ooit geweest, maar is de laatste jaren weggevalen vanwege gebrek aan animo. De dagbesteding werd ondersteund door vrijwilligers, maar altijd met aanwezigheid van een zorgprofessional. Er is wel de wens om het opnieuw op te zetten maar dan als een indicatieloze of inloop voorziening. Dit helpt om mantelzorgers te ontlasten.

Wie: gemeente, zorgverleners en ouderen

Sociale kaart*

Inwoners en soms ook professionals weten soms niet goed welke hulp en voorzieningen er beschikbaar zijn. Er bestaat wel informatie via websites of lokale bladen, maar dit bereikt met name ouderen nauwelijks. Het presenteren van initiatieven, zorg en hulp op een sociale kaart kan hierbij helpen, waarin helder staat wie wat doet en hoe de lijnen lopen. Dit zou niet alleen de samenwerking verbeteren, maar ook inwoners helpen sneller en gericht de juiste ondersteuning te vinden.

Wie: gemeente, zorgverleners en ouderen

Neutraal

Eenzaamheid*

Eenzaamheid komt op maar het beeld dat deelnemers er van hebben is divers. Sommige ouderen leven betrekkelijk in isolement en zijn sterk afhankelijk van thuiszorg, terwijl anderen bewust kiezen voor een meer teruggetrokken bestaan. Het verlies van een partner of het wegvallen van sociale contacten kan dit versterken. Tegelijkertijd biedt het eiland door zijn kleine schaal en sociale cohesie ook mogelijkheden om elkaar goed te kennen en actief mee te doen.

Eenzaamheid wordt door deelnemers wel in één adem genoemd met armoede en schaamte als probleem. Of eenzaamheid op zichzelf een probleem is dat moeten worden opgelost is afhankelijk van de persoon en de oorzaak van de eenzaamheid.

Wie: gemeente, zorgverleners en ouderen

Negatief

Buitenlandse werknemers

Op Vlieland werkt een aanzienlijke groep (jonge) buitenlandse medewerkers, vooral in de horeca, bouw en seizoensarbeid. Hun aanwezigheid roept gemengde reacties op. Enerzijds zijn ze onmisbaar voor het draaiende houden van sectoren, anderzijds ervaren bewoners integratieproblemen. Veel werknemers verblijven in door werkgevers geregelde huisvesting, wat een risico op uitbuiting geeft. Werkgevers maken ook vaak weinig ruimte voor taal-

en integratiecursussen, terwijl organisaties zoals de bibliotheek dit juist willen aanbieden. Zorgverleners signaleren bovendien dat deze groep pas laat medische zorg zoekt. Ook is deze groep doorgaans niet actief bij het sociale leven en verenigingsleven van het eiland.

Wie: gemeente en zorgverleners

Risico

Schaamte om hulp te vragen*

In de kleine gemeenschap speelt schaamte een rol in de toegankelijkheid van zorg en ondersteuning. Bewoners vinden het vaak moeilijk om hulp te vragen, soms uit angst dat anderen op het eiland erover praten of hen zien als afhankelijk. Het feit dat zorgverleners vaak ook bekenden of zelfs familie zijn, maakt de drempel hoger om persoonlijke of financiële problemen te delen, ook al handelen professionals professioneel. Voorbeelden zijn ouderen die geen rollator willen gebruiken omdat dit zichtbaar maakt dat zij hulp nodig hebben, of inwoners die geen beroep durven doen op bureaus voor boodschappen of mantelzorg. Schaamte wordt door de deelnemers benoemd samen met eenzaamheid en armoede.

Wie: Gemeente, zorgverleners en ouderen

Pensionado's van de vaste wal

Een groep gepensioneerd van de vaste wal vestigt zich op Vlieland, vaak met voldoende financiële middelen om een huis te kopen. Hun komst leidt tot gemengde effecten. Sommigen mengen zich actief in het verenigingsleven en leveren waardevolle bijdragen, terwijl anderen minder binding met het eiland ontwikkelen en na enkele jaren weer vertrekken. Er ontstaat het risico dat zij later zorg nodig hebben zonder lokaal vangnet. Het succes van hun integratie hangt sterk af van de mate waarin zij zich verbinden met de sociale structuren op het eiland. Er wordt genoemd dat er een cursus meedoen in de samenleving moet plaatsvinden, waarbij er een bijdrage van ze verwacht mag worden.

Wie: gemeente, zorgverleners en ouderen

4. Leefomgeving

De leefomgeving op Vlieland wordt door veel bewoners als prettig ervaren. De natuur, de rust en de ruimte nodigen uit om te wandelen en te fietsen. Er is een sportcentrum met zwembad en een sportzaal. Tegelijk is de inrichting van het dorp niet voor iedereen even toegankelijk. De Dorpsstraat en stoepen zijn voor mensen met een rollator, rolstoel of scootmobiel soms lastig begaanbaar. Ook zijn er weinig zitplekken om onderweg even uit te rusten. Op de fietspaden is het in drukke periodes onveilig, door de combinatie van smalle paden, toeristen en snelle fietsen.

Uit de workshop zijn verschillende oplossingsrichtingen gekomen om de leefomgeving beter passend te maken.

1. Stoepen en bestrating in het dorp verbeteren, zodat lopen met een rollator of rolstoel veiliger en minder vermoeiend wordt.
2. Drempels bij winkels en andere gebouwen verlagen of wegnemen, zodat meer plekken bereikbaar zijn voor mensen met een beperking.
3. Extra bankjes plaatsen op logische plekken in en rond het dorp, als rustpunten en als plek om elkaar te ontmoeten.
4. De fietsinfrastructuur veiliger maken, bijvoorbeeld door beter onderhoud. Duidelijke regels of afspraken maken over gebruik van snelle fietsen waar mogelijk.
5. Het sportcentrum als belangrijke plek voor bewegen en ontmoeting behouden en stimuleren, ook voor ouderen.

Positief

Natuur*

De natuur wordt door bewoners ervaren als een centrale kwaliteit van het eiland. Het gaat om rust, ruimte en de schoonheid van het landschap. De zee, de duinen, het groen en vooral de schone zeelucht worden genoemd als bronnen van welzijn en vitaliteit. Voor velen is dit ook de reden om op het eiland te willen wonen of zich er thuis te voelen. De nabijheid van natuur maakt het aantrekkelijk om naar buiten te gaan, te wandelen of te fietsen, en stimuleert zo beweging en gezondheid.

Wie: Gemeente, zorgverleners en ouderen

Sporten*

Sport en beweging spelen een belangrijke rol in het leven en dragen sterk bij aan gezond en actief ouder worden. Inwoners die deelname aan de diverse sportactiviteiten ervaren niet alleen fysieke winst, maar ook plezier en motivatie doordat zij zichtbaar vooruitgang boeken. Daarnaast zorgen deze activiteiten voor sociale verbondenheid, bijvoorbeeld door het samen koffie drinken na de les. Het sportcentrum, met zwembad en sportzaal, biedt een centrale plek waar zowel ouderen als jongeren terecht kunnen, al is het behoud ervan een punt van aandacht. Naast georganiseerde activiteiten is er veel natuurlijke beweging: veel ouderen fietsen dagelijks rond het eiland, wat veilig en laagdrempelig kan dankzij de infrastructuur.

Wie: Gemeente, zorgverleners en ouderen

Wmo-taxi

De Wmo-taxi is een belangrijke voorziening op het eiland die veel ouderen en mensen met een beperking in staat stelt zich te verplaatsen. Na een periode waarin het vervoer tijdelijk niet beschikbaar was, is de voorziening opnieuw geregeld, tot grote opluchting van bewoners. De taxi wordt breed gewaardeerd omdat het mobiliteit en zelfstandigheid ondersteunt, al wordt de taxipas niet door iedereen gebruikt die daar recht op heeft. Dit leidt soms tot zorgen over het behoud van de voorziening.

Wie: Gemeente, zorgverleners en ouderen

Veilig wonen

Inwoners ervaren een gevoel van veiligheid, wat belangrijk is voor zowel het dagelijks leven als het ouder worden op het eiland. Dit gevoel heeft meerdere dimensies. Enerzijds is er de sociale veiligheid: inwoners voelen zich vrij om 's avonds alleen over straat te lopen, mede doordat criminaliteit zoals inbraken nauwelijks voorkomt. Anderzijds speelt ook fysieke veiligheid een rol, met name voor ouderen: het gaat dan om valpreventie en de zekerheid dat men zich zonder grote risico's kan verplaatsen.

Wie: Ouderen

Negatief

Wandelinfrastructuur*

De bestrating levert veel problemen op voor ouderen en mensen met een rollator of scootmobiel. De Dorpsstraat is bol, druk en vol obstakels, wat de toegankelijkheid bemoeilijkt. Door de bolle straten vermijden rolstoelgebruikers en rollatorgebruikers de Dorpsstraat. Daarnaast hebben veel winkels en gebouwen op Vlieland hebben fysieke drempels, zoals stoepjes en hoge ingangen, waardoor ze lastig of zelfs onmogelijk toegankelijk zijn voor mensen met een rollator, rolstoel of scootmobiel. Naast het verbeteren van de toegankelijkheid van de Dorpsstraat en voorzieningen, is er ook een behoefte aan extra bankjes in de openbare ruimte. Bankjes worden ook gezien als ontmoetingsplekken, waar mensen even kunnen uitrusten, naar de boot kunnen kijken of een praatje kunnen maken.

Wie: zorgverleners en ouderen

Fietsinfrastructuur*

De fietspaden worden bekritiseerd: veel paden zijn smal en slecht onderhouden, terwijl het gebruik door toeristen en de toename van e-bikes en fatbikes zorgt voor drukte en onveilige situaties. Er is sprake van ongelukken en botsingen, vooral met grote bakfietsen en snelle elektrische fietsen. Dit terwijl goede en veilige paden die uitnodigen tot bewegen belangrijk zijn voor de gezondheid. Vooral senioren ervaren hierdoor ongemak; zij mijden in de drukke zomermaanden soms de langere fietsroutes en gebruiken die pas weer in rustigere periodes.

Wie: zorgverleners en ouderen

5. Eigen regie & kwaliteit van leven

Eigen regie en kwaliteit van leven gaan over hoe mensen hun dagelijks leven kunnen vormgeven op een manier die bij hen past. Op Vlieland kennen zorgverleners de inwoners vaak goed en is er oog voor maatwerk. Tegelijk spelen laaggeletterdheid, beperkte digitale vaardigheden en schaamte een rol. Niet iedereen kan goed overweg met formulieren, DigiD of online diensten. Mensen wachten soms lang met het vragen van hulp, uit trots of omdat zij anderen niet willen belasten. Mantelzorgers nemen veel taken op zich, maar voelen zich niet altijd gezien of gesteund.

Uit de workshop zijn verschillende oplossingsrichtingen gekomen om eigen regie en kwaliteit van leven te versterken.

1. Laagdrempelige ondersteuning bieden bij taal en digitale vaardigheden, bijvoorbeeld bij DigiD, internetbankieren en het aanvragen van zorg en voorzieningen.
2. Bestaande initiatieven zoals het Digitaal Café en andere hulp bij administratie en formulieren breder bekendmaken en toegankelijk houden voor ouderen.
3. In gesprekken en bijeenkomsten eerlijk en duidelijk uitleggen wat op Vlieland wel en niet mogelijk is aan zorg, zodat mensen zich tijdig kunnen voorbereiden op ouder worden.
4. Meer aandacht geven aan mantelzorg, door uit te leggen wat mantelzorg is, hoe zwaar het kan zijn en welke hulp of respijtzorg beschikbaar is.
5. Het maatwerk dat zorgverleners nu al bieden, bewust ondersteunen met voldoende tijd en middelen, zodat “buiten de lijntjes kleuren” geen onzichtbare extra last wordt.

Positief

Passende zorg*

Op het eiland wordt de zorg net even anders georganiseerd dan op de vaste wal. Huisartsen, thuiszorg en andere zorgverleners werken intensief samen, bezoeken mensen thuis en houden met regelmaat keukentafelgesprekken om behoeften goed in kaart te brengen. Daarbij worden mantelzorgers en familie nauw betrokken. De kleine schaal van het eiland maakt dat zorgverleners elkaar goed kennen. Er wordt buiten de lijntjes gekleurd, waarbij zorgverleners buiten de reguliere kaders om werken, om in het belang van bewoners de beste zorg en ondersteuning te leveren. Men waardeert het maatwerk (veel persoonlijke zorg), maar ziet ook risico's, omdat maatwerk onder druk kan komen bij overbelasting.

Wie: Gemeente, zorgverleners en ouderen

Kans

Basisvaardigheden en bewustwording*

Op Vlieland spelen beperkte geletterdheid en beperkte digitale vaardigheden een rol, met name onder ouderen. Er zijn initiatieven zoals het Digitaal Café en trainingen laaggeletterdheid, maar deelname is beperkt, mogelijk door schaamte. Er is praktische ondersteuning, bijvoorbeeld bij DigiD, online bankieren of het invullen van papieren. Er kan meer worden gedaan om laaggeletterdheid en beperkte digitale vaardigheden aan te pakken. Bewustwording is hierbij cruciaal. Er moet bewustzijn gecreëerd worden in de gemeenschap over wat wel en niet kan op het eiland qua passende zorg, zodat mensen zich hierop kunnen voorbereiden in plaats van dat het hen overkomt. Hierbij hoort ook het creëren van bewustzijn over mantelzorg en de moeilijkheid om hulp te vragen.

Wie: Gemeente, zorgverleners en ouderen

Neutraal

Autonomie*

Op Vlieland hechten ouderen sterk aan hun onafhankelijkheid en zij willen zo lang mogelijk zelfredzaam blijven, zonder afhankelijk te zijn van anderen en van voorzieningen op de vaste wal. Deze houding wordt vaak omschreven als koppigheid of trots, en maakt dat mensen lang zelfstandig doorgaan. Dit heeft voordelen voor hun gevoel van regie en eigenwaarde, maar kent ook risico's: hulp wordt soms te laat gevraagd en er ligt een taboe op het erkennen van afhankelijkheid.

Wie: Gemeente, zorgverleners en ouderen

Negatief

Middelenmisbruik*

Alcoholgebruik maakt een deel uit van het sociale leven op Vlieland. Vrijwel alle activiteiten eindigen standaard met een borrel. Wie niet drinkt, loopt het risico er sociaal buiten te vallen, waardoor groepsdruk groot is. Ouderen drinken vaak dagelijks en geven daarmee impliciet het voorbeeld aan jongeren. Jongeren zelf drinken stevig en experimenteren daarnaast met vapes en drugs. In de gemeenschap heerst een zekere "don't ask, don't tell"-cultuur waardoor excessief gebruik zelden openlijk wordt benoemd of gemeld. Tegelijkertijd is alcohol economisch en sociaal verankerd, onder meer in de horeca, waardoor normverandering ingewikkeld is.

Wie: Gemeente, zorgverleners en ouderen

6. Beleid & randvoorwaarden

Beleid en randvoorwaarden vormen de basis waarbinnen wonen, zorg en welzijn op Vlieland worden geregeld. De korte lijnen tussen gemeente, zorgorganisaties en inwoners worden als positief ervaren. Bestuurders zijn vaak goed bereikbaar en er is aandacht voor samenspraak. Tegelijk ervaren mensen dat besluiten soms traag gaan en dat regels en financiering niet altijd passen bij de kleine schaal van het eiland. De zorg is afhankelijk van personeel van de wal, er zijn zorgen over armoede en het vertrek van jongeren, en toerisme heeft invloed op de leefbaarheid.

Uit de workshop zijn verschillende oplossingsrichtingen gekomen om beleid en randvoorwaarden te verbeteren.

1. Waar mogelijk financiering beter laten aansluiten op de eilandrealiteit, zodat extra inzet, maatwerk en kleine aantallen cliënten ook echt worden ondersteund.
2. Structureel tijd en middelen vrijmaken voor samenwerking, zodat professionals niet alleen zorg verlenen, maar ook samen kunnen werken aan verbeteringen.
3. De routes voor hulpvragen verduidelijken, zodat inwoners weten bij wie ze terechtkunnen met vragen over zorg, ondersteuning en wonen.

Positief

Samenwerking met de gemeente*

De samenwerking met de gemeente Vlieland wordt gekenmerkt door korte lijnen en een open houding. Organisaties voelen zich doorgaans betrokken bij de uitvoering van beleid en hebben via ketenoverleggen en informele contacten toegang tot ambtenaren. Dit leidt regelmatig tot concrete steun, zoals bij het opstarten van initiatieven of het verkrijgen van middelen. Sommige deelnemers ervaren wel dat

opvolging van signalen of agendapunten soms uitblijft, waardoor verwachtingen niet altijd worden waargemaakt.

Wie: Gemeente, zorgverleners en ouderen

Samenspraak met inwoners

Op Vlieland wordt veel belang gehecht aan het betrekken van inwoners bij besluiten en beleid. Bestuurders benadrukken dat het belangrijk is om vanuit de behoeften van de gemeenschap te denken en samen met inwoners te bepalen wat er nodig is. Participatie is niet beperkt tot formele bijeenkomsten, maar vindt het ook plaats in alledaagse ontmoetingen, zoals tijdens een kop koffie of een gesprek op straat.

Wie: Gemeente en zorgverleners

Negatief

Armoede*

Armoede op Vlieland is minder goed zichtbaar en omgeven door schaamte, waardoor er weinig openheid is en de problematiek lastig in kaart te brengen is. Hoewel er maar een klein aantal huishoudens formeel in een uitkeringssituatie zit, wordt er gewezen op de groep werkende armen. Armoede wordt verbonden samen met eenzaamheid en schaamte. Via initiatieven zoals een speelgoed- en kledingbeurs rond Sinterklaas en in voor- en najaar wordt geprobeerd laagdrempelige ondersteuning te bieden zonder het direct als armoede te benoemen. Toch blijft er beperkt zicht en grip op de omvang en aard van de problematiek.

Wie: Gemeente en zorgverleners

Behouden van jongeren*

Er zijn zorgen over het gebrek aan voorzieningen en activiteiten voor jongeren. Sport- en cultuurmogelijkheden zijn beperkt en soms slecht

afgestemd op leeftijdsgroepen, wat deelname minder aantrekkelijk maakt. Hierdoor is het behouden van jongeren een uitdaging. Dit tast de leefbaarheid en toekomstbestendigheid van het eiland aan, omdat jongeren cruciaal zijn voor het behoud van een vitale gemeenschap maar ook de werkkrachten zijn voor het eiland. Er is de suggestie om een bredere economie te creëren (naast toerisme ook andere grote bedrijfssectoren) om jongeren te behouden voor het eiland.

Wie: zorgverleners

Imago gemeente

Het beeld dat deelnemers hebben van de gemeente op Vlieland is wisselend maar wel kritisch. De organisatie wordt gezien als sloom en log, met relatief weinig zichtbaarheid naar buiten. Dit voedt een beeld van bureaucratie en onderzoeken die geld kosten zonder duidelijk effect. Daarnaast wordt de gemeente vaak gezien als aanspreekpunt of ‘pispaaletje’ wanneer er iets fout gaat. Tegelijkertijd wordt erkend door zorgverleners en ouderen dat er nu goede wethouders zijn.

Wie: Gemeente, zorgverleners en ouderen

Niet passende financiering

De financiering van zorg wordt als knellend en ontoereikend ervaren. Zorgverleners kiezen er vaak voor om aanvullende zorg te geven omdat zij de meerwaarde voor bewoners zien, maar dit wordt niet gefinancierd. Hierdoor ontstaat spanning tussen de intrinsieke motivatie om “goede” zorg te leveren en de beperkte financiële ruimte die dit structureel ondersteunt.

Wie: Zorgverleners

Te weinig tijd om samen te werken

Voor sommige zorgverleners is samenwerking beperkt door tijdsdruk en de beperkte uren die ze hebben. Het opzetten en onderhouden van gezamenlijke initiatieven vraagt tijd die er in de praktijk dan niet is, omdat de prioriteit ligt bij directe zorg en ondersteuning van inwoners. Beleidsmatige of structurele samenwerking schiet daardoor snel tekort.

Wie: zorgverleners

Routes hulpvragen

Inwoners weten vaak direct de weg naar burgermeester en wethouders te vinden wanneer zij vragen of problemen hebben. Dit maakt de gemeente zichtbaar en toegankelijk, maar ook kwetsbaar, omdat verantwoordelijkheden bij de verkeerde personen dan ligt. Maar tegelijkertijd heerst er soms onduidelijkheid over waar een specifieke zorgvraag hoort: sommige vragen gaan via de gemeente, andere direct naar bijvoorbeeld Waadhoeke. Er is behoefte aan duidelijke routes naar hulp om verwarring te voorkomen.

Wie: Gemeente en zorgverleners

Risico

Personeel vaste wal*

Het inzetten van personeel van de vaste wal is noodzakelijk, maar brengt uitdagingen met zich mee. Reistijd en de afhankelijkheid van bootverbindingen maken het moeilijk om structureel inzetbaar te zijn, zeker bij avond- of nachtdiensten. Ambtenaren en zorgmedewerkers die tijdelijk of enkele dagen per week op het eiland werken, ervaren vaak een gebrek aan binding met de gemeenschap. Voor inwoners kost het tijd om vertrouwen op te bouwen in steeds wisselende gezichten, terwijl medewerkers zelf aangeven dat zij zich extra moeten bewijzen en hun positie zorgvuldig moeten opbouwen. Huisvesting en reistijd vormen daarbij praktische drempels, waardoor mensen vaak na korte tijd afhaken.

Wie: Gemeente, zorgverleners en ouderen

Toerisme

Toerisme vormt een centrale pijler van het leven en is zowel een economische motor als een bron van spanning. Waar vroeger het toerisme vooral seizoensgebonden was, strekt het zich tegenwoordig vrijwel het hele jaar door uit, waardoor rustperiodes en tijd voor verenigingsleven sterk zijn afgenomen. Voor veel bewoners is toerisme onmisbaar omdat het banen oplevert en

voorzieningen in stand houdt, maar tegelijkertijd bestaat er zorg dat de balans doorslaat en de authenticiteit en kernwaarden van het eiland onder druk komen te staan. Ook verandert het type bezoekers: waar voorheen bouwvakkers en families in de bouwvak kwamen, ziet men nu vaker een publiek dat meer te besteden heeft, maar zich soms ook het eiland toe-eigent.

Wie: Zorgverleners en ouderen

Planbureau Fryslân
Prins Hendrikstraat 8
8911 BK Leeuwarden

(058) 234 85 00
info@planbureau.frl
www.planbureau.frl

Planbureau Fryslân wordt gesubsidieerd door de provincie Fryslân.